श्मशाने तस्य चावासो गोमायोः सम्मतोऽभवत् । जन्मभूम्यनुरोधाच्च नान्यं वासमरोचयत् ।
तस्य शौचममृष्यन्तस्ते सर्व्वे सहजातयः । चालयन्ति स्म तां बुद्धिं वचनैः प्रश्रयोत्तरैः । ४०८
वसन् पितृवने रौद्रे शौचे वर्त्तितुमिच्छसि । इयं विप्रतिपत्तिस्ते यदा त्वं पिशिताशनः ।
तत्समानो भवास्माभिर्भोज्यं दास्यामहे वयं । भुंक्ष्व शौचं परित्यज्य यद्धि भुक्तं तदाऽस्तु ते ।
इति तेषां वचः श्रुत्वा प्रत्युवाच समाहितः । मधुरैः प्रस्तुतैर्व्वाक्यैर्हेतुमद्भिरनिष्ठुरैः ।
अप्रमाणा प्रसूतिर्म्मे शीलतः क्रियते कुलं । प्रार्थयामि च तत् कर्म्म येन विस्तीर्य्यते यशः ।
श्मशाने यदि मे वासो समाधिर्म्मे निशम्यतां । आत्मा फलति कर्म्माणि नाश्रमो धर्म्मकारणं । ४०९
आश्रमे यो द्विजं हन्याद्गां वा दद्यादनाश्रमे । किंनु तत् पातकं न स्यात्तदा दत्तं वृथा भवेत् ।
भवन्तः स्वार्थलोभेन केवलं भक्षणे रताः । अनुबन्धे त्रयो दोषास्तान्न पश्यन्ति मोहिताः ।
अप्रत्ययकृतां गर्ह्यामर्थापनयदूषितां । इह चामुत्र चानिष्टां तस्माद्वृत्तिं न रोचये ।
तं शुचिं पण्डितं मत्वा शार्दूलः ख्यातविक्रमः । कृत्वात्मसदृशीं पूजां साचिव्येऽवरयत्स्वयं ।
॥ शार्दूल उवाच ॥ सौम्य विज्ञातरूपस्त्वं गच्छ यात्रां मया सह । त्रियन्तामीप्सिता भोगाः परिहार्य्याश्च पुष्कलाः । ४१०
तीक्ष्णा इति वयं ख्याता भवन्तं ज्ञापयामहे । मृदुपूर्व्वं हितश्चैव श्रेयश्चाधिगमिष्यसि ।
अथ सम्पूज्य तद्वाक्यं मृगेन्द्रस्य महात्मनः । गोमायुः संश्रितं वाक्यं बभाषे किञ्चिदानतः ।
॥ गोमायुरुवाच ॥ सदृशं मृगराजैतत्तव वाक्यं मदन्तरे । यत्सहायान्मृगयसे धर्म्मार्थकुशलान् शुचीन् ।
न शक्यं ह्यनमात्येन महत्त्वमनुशासितुं । दुष्टामात्येन वा वीर शरीरपरिपन्थिना ।
सहायाननुरक्तांश्च नयज्ञानुपसंहितान् । परस्परमसंसृष्टान् विजिगीषूनलोलुपान् । ४१५
अनतीतोपधान् प्राज्ञान् हिते युक्तान्मनस्विनः । पूजयेथा महाभाग यथाचार्य्यान् यथा पितॄन् ।
नत्वेव मम सन्तोषाद्रोचते ऽन्यन्मृगाधिप । न कामये सुखान् भोगानैश्वर्य्यञ्च त्वदाश्रयं ।
न योक्ष्यति हि मे शीलं तव भृत्यैः पुरातनैः । ते त्वां विभेदयिष्यन्ति दुःशीलाश्च मदन्तरं ।
न संश्रयः श्लाघनीयो ह्यन्येषामपि भास्वता । कृतात्मा सुमहाभागः पापकेष्वप्यदारुणः ।
दीर्घदर्शी महोत्साहः स्थूललक्षो महाबलः । कृती चामोघकर्त्ताऽस्मि भोगैश्च समलङ्कृतः । ४२०
न स्वल्पेनास्मि सन्तुष्टो दुःखावृत्तिरनुष्ठिता । सेवायाञ्चापि नाभिज्ञः स्वच्छन्देन वनेचरः ।
राजोपक्रोशदोषाश्च सर्व्वे संश्रयवासिनां । व्रतचर्य्या तु निःसङ्गा निर्भया वनवासिनां ।
नृपेणाक्रम्यमानस्य यत्तिष्ठति भयं हृदि । न तत्तिष्ठति तुष्टानां वने मूलफलाशिनां ।
पानीयं वा निरायासं स्वादन्नं वा भयोत्तरं । विचार्य्य खलु पश्यामि तत् सुखं यत्र निर्वृतिः ।
अपराधैर्न तावन्तो भृत्याः शिष्टा नराधिपैः । उपघातैर्यथा भृत्या दूषिता निधनं गताः । ४२५
यदि त्वेतन्मया कार्य्यं मृगेन्द्र यदि मन्यसे । समय कृतमिच्छामि वर्त्तितव्यं यथा मयि ।
मदीया माननीयास्ते श्रोतव्यञ्च हितं वचः । कल्पिता या च मे वृत्तिः सा भवेत्त्वयि सुस्थिरा ।
न मन्त्रयेयमन्यैस्ते सचिवैः सह कर्हिचित् । नोतिमन्तः परोक्षन्तो वृथा ब्रूयुः परे मयि ।